

Assembling Thainess of Thai People in The United States: Concept of Nation-State, Religion, Monarchy

Pha Rajvarasabundit (Prasarn Chanthasaro)¹ Phrakhrusuthikittibundit (Krissada Kittisobhano)¹
and Phrapalad Raphin Buddhiso^{1*}

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: raphind@yahoo.com

ABSTRACT

This academic article aims to analyze the concept of constructing Thainess through Thai temple communities in the United States. Using methods of study from documents, research, participant observation and interviews, write essay. The results of the study found that Temples and monks are points of transmission of Thainess through cultural means, through the reproduction of the Thai consciousness, through religious means, both in terms of rituals such as the Royal Kathin Ceremony, Thai food, Thai music, Thai language. And organizing activities related to Thai ways with the temple as the center of the movement, it is as if the temple from Thailand was raised to be a unit of the Thai community abroad, until it became uniquely Thai in the United States.

Keywords: Construction, Thainess, United States

การประกอบสร้างความเป็นไทยของคนไทยในสหรัฐอเมริกา: แนวคิดด้วยรัฐชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

พระราชวัชรสารบัณฑิต (ประสาร จันทสารโร)¹ พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภโณ)¹

และ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร^{1*}

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: raphind@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์วิเคราะห์แนวคิดการประกอบสร้างความเป็นไทยผ่านชุมชนวัดไทยในสหรัฐอเมริกา โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ เขียนเป็นความเรียง ผลการศึกษาพบว่า วัดและพระสงฆ์เป็นจุดส่งผ่านความเป็นไทยภายใต้วิถีทางวัฒนธรรม ผ่านการผลิตซ้ำต่อสำนึกความเป็นไทย ผ่านวิถีทางศาสนา ทั้งในส่วนของพิธีกรรม เช่น พิธีทอดกฐินพระราชทาน อาหารไทย ดนตรีไทย ภาษาไทย และการจัดกิจกรรมที่เนื่องด้วยวิถีแบบไทย โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการขับเคลื่อน ประหนึ่งกวัดจากประเทศไทยมาเป็นหน่วยหนึ่งของชุมชนไทยในต่างแดน จนกระทั่งกลายเป็นเอกลักษณ์ในความเป็นไทยในสหรัฐอเมริกา

คำสำคัญ: การประกอบสร้าง, ความเป็นไทย, สหรัฐอเมริกา

© 2023 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

ด้วยภาระกิจการเดินทางระหว่างประเทศครั้งแรกในรอบสองปี นับแต่เดือนมีนาคม 2562 ที่ผู้เขียนได้เดินทางออกนอกประเทศ ครั้งนี้เป็นอีกครั้งโดยมีกำหนดเดินทางเข้าร่วมพิธีกฐินพระราชทานในสองแห่ง 2 วัดในประเทศสหรัฐอเมริกา (1) วัดพุทธมงคลรัตนาราม เมืองแทมปา รัฐฟลอริดา (2) วัดพระธาตุตอดายุสุเทพ เมืองซิโนฮิล แคลิฟลอเนียร์ รวมทั้งได้มีโอกาสไปศึกษาเชิงพื้นที่ยัง (3) วัดป่าลาพวนเต้ และ (4) วัดสมเด็จมหารัชมังคลาจารย์ (5) วัดไทยเอลเอลเอ ทั้งการเดินทางไปยังแหล่งทัศนศึกษาอื่นๆ เช่น (6) การไปยังศูนย์นาซ่า เมืองฟอริดา การไปยังสถานที่ที่ถูกออกแบบมาเพื่อมาเพื่อการท่องเที่ยวและบันเทิง (7) อย่างลาสเวกัส (Las Vegas) ซึ่งส่วนใหญ่จะรับรู้กันในฐานะเป็นสถานที่แห่งการพนัน แต่พวกเราไปในฐานะของการศึกษาเชิงพื้นที่ (8) วิถีธรรมชาติของแกรนด์แคนยอน ที่อยู่ไม่ไกลจากลาสเวกัส (9) การย้อนกลับไปศึกษาวัดจีนที่เรียกว่าวัดซีไห่ ซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขา อันเป็นที่สาขาของวัดฝอวกวงซัน และ (10) มหาวิทยาลัยซีไห่ หรือชื่อเป็นทางการว่า University of the West เป็นเครือข่ายที่เนื่องด้วยภารกิจมหาวิทยาลัย การนำหนังสือกราบบนิมตร่วมรับปริญญาคุณกิตติมศักดิ์ของพระมวงครัตนวิเทศ เจ้าอาวาสวัดมงคลรัตนาราม กับหนังสือนิมนต์พระครูวิเทศกัลยาณธรรม ที่ศึกษาทางไกลผสมการเรียนภายในชั้นเรียน จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาพร้อมเข้าร่วมพิธีประสาทปริญญาที่ประเทศไทยในช่วงเดือนธันวาคม 2563 ดังนั้น จึงเข้าร่วมภารกิจดังกล่าวในฐานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา และเป็นผู้เดินทาง จึงเป็นที่มาของการเดินทางในครั้งนี้ด้วย และในการเดินทางครั้งนี้ยังได้เดินทางร่วมสังเกตการณ์ในความเป็นวัดไทยของชาวพุทธอีกหลายแห่ง และสอบถามพระธรรมทูต ที่ประจำอยู่อีกหลายวัด นับหนึ่งเป็นการสอบถามเพื่อข้อมูล อีกนัยหนึ่งเป็นการสะท้อนคิด

เชิงประจักษ์ต่อข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์รวบรวม เขียนออกมาเป็นบทความทางวิชาการสะท้อนถึง ระบบคิดความเป็นไทย ผ่านวิถีทางศาสนา หรือศาสนากลายเป็นเครื่องมือผสมความเป็นไทยอย่างกลมกลืนภายใต้ดินแดนที่ถูกขนานนามว่าเป็นดินแดนแห่งเสรีภาพ ในสหรัฐอเมริกา โดยจะได้สะท้อนคิดต่อความเป็นไทย ภายใต้การประกอบสร้างเป็นไทยในต่างแดน ซึ่งจริงๆ อาจไม่แตกต่างกันในหลายๆ ประเทศที่ชุมชนคนไทยไปตั้งถิ่นฐานอยู่ รวมทั้งไทยพลัดถิ่นในดินแดนอื่น เช่น คนไทยในมาเลเซีย (สมพร ขุนเพชร, 2558) ในฐานะที่เป็นไทยพลัดถิ่นในประเทศกัมพูชา เป็นต้น (Eng Tola, บัญญัติ สาลี, 2561) แต่สถานะของคนไทยเหล่านั้นจะรักษาความเป็นไทยไว้ในฐานะเป็นอัตลักษณ์เชิงชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่ชุมชนคนไทยในต่างแดน จะเป็นการเชื่อมโยงกับประเทศไทยในลักษณะเครือญาติซึ่งมีความแตกต่างและไม่เหมือนกันในภาพลักษณ์เสียทีเดียว เป็นต้น ซึ่งในการเขียนนี้จะได้สะท้อนถึงวิถีไทยในสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญเป็นการสะท้อนคิดภายใต้ “ไทย” ในมิติของรัฐและเอกลักษณ์ผ่านงานกฐินพระราชทานและวัดไทยที่ไปเยี่ยมชมเป็นสำคัญ ซึ่งจะได้สะท้อนคิดและทำการศึกษาจากสิ่งที่พบเห็นต่อไป

แนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความเป็นไทย/คน/รัฐ/กษัตริย์/ศาสนา

สำนึกหรือการประกอบสร้างความเป็นไทยภายใต้แนวคิดความเป็นไทย Thainess ปรากฏเป็นพฤติกรรมของความเป็นชาติพันธุ์หรือสำนึกทางชาติพันธุ์ (กุลมัจฉริยะ) ไปจนถึงความเป็นเผ่าพันธุ์นิยมหรือชาติพันธุ์นิยมดังปรากฏในหลายเผ่าพันธุ์ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องปกติ ภายใต้แนวคิดในเรื่องความเป็นอื่น หรือไม่ใช่พวก (Otherness) ดังมีผู้ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับไทยและสำนึกความเป็นไทยไว้จำนวนมาก เช่น ไทยพลัดถิ่น ก็สะท้อนความเป็นไทยผ่านศาสนา ภาษา ดนตรี และพิธีกรรมต่างๆ ที่เนื่องด้วยความเป็นไทย (สมพร ขุนเพชร, 2558; Eng Tola, บัญญัติ สาลี, 2561) โดยมีวิถีทางศาสนาเป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญ กระบวนการทำให้เป็นสิ่งที่ยังคงปรากฏ เป็นการสื่อสารสัญลักษณ์เชิงประกอบสร้างให้ปรากฏต่อสาธารณะ ทำให้เกิดการยอมรับ อัตลักษณ์เชิงปัจเจกกลุ่มของชาติพันธุ์ก็กลืนกลายผสมรวมจนกระทั่งปัจจุบัน

ภาพที่ 1 แนวปฏิบัติกฐินพระราชทานในสหรัฐอเมริกา แนวคิดประกอบความเป็นรัฐในสหรัฐผ่านวิถีทางศาสนา
ที่มา: โดยภาพผู้เขียน 7 พฤศจิกายน 2564

เมื่อจำเพาะไปที่แนวคิดความเป็นไทย มีผู้ทำการศึกษาอาทิ ฉันทชนก มูลนิลตา (2561) ในงานศึกษาเรื่อง “กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นไทยและการรับรู้ภาพลักษณ์ความเป็นไทยของนักท่องเที่ยวชาวจีนผ่านสื่อสังคมออนไลน์” ในงานของ กฤษณก ลิ้มพัฒนานนทชัย (2557) ในงานศึกษาเรื่อง “พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อกำหนดรูปแบบงานสถาปัตยกรรมแบบ “รักชาติ” ในรัชสมัย (พ.ศ. 2453-2468)” หรือในงานศึกษาของ สายชล สัตยานุรักษ์ (2550) เรื่อง การสร้าง “ความเป็นไทย” กระแสหลัก และ “ความจริง” ที่ “ความเป็นไทย” สร้าง, ในประวัติศาสตร์วิธีคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย ที่สะท้อนข้อมูลไว้ว่า ความเป็นไทยเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการแสดง

เอกลักษณ์ที่บ่งบอกว่าเป็นคนไทย หรืออีกความหมายหนึ่งคือ การแสดงให้เห็นว่าสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย ในมิติทางประวัติศาสตร์เสนอว่า แนวคิดเรื่องความเป็นไทยถูกกำหนดอย่างเป็นแบบแผนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีการเปลี่ยนมุมมองความเป็นไทย กำหนดแนวทางความเป็นไทยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเริ่มมีการใช้แนวคิดชาตินิยมเพื่อการสร้างอุดมการณ์ร่วมให้เกิดในสังคมไทย สารของแนวคิดคือ ปลุกฝังการรักษาชาติ ความจงรักภักดีต่อศาสนาและพระมหากษัตริย์ เป็นแนวคิดแบบชาตินิยมแบบอนุรักษศิลปวัฒนธรรมโบราณ มีเจตนาแสดงความเป็นไทยให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมอันดีของไทยที่มีแต่อดีตและแสดงให้เห็นว่าชาติไทยไม่ใช่ชาติใหม่หรือชาติที่ป่าเถื่อน (กฤษณก ลิ้มพัฒนานนทชัย, 2557) ดังปรากฏในรูปแบบศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมตามแบบแผนประเพณีนิยม และทรงสร้างสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น ธงไตรรงค์ ในยุคของรัฐบาลคณะราษฎรมีการสืบทอดสาระสำคัญของสำนักความคิดไทย มุ่งหล่อหลอมความเป็นไทย ความรักชาติไทย และความพยายามพึ่งตนเอง ไม่ยอมให้อยู่ในความครอบงำของต่างชาติ แต่ทางด้านศิลปกรรมได้ประยุกต์ นิยมลดทอนรายละเอียดและความซับซ้อนขององค์ประกอบตามอย่างไทย

ในช่วงหลัง พ.ศ. 2475 ถึงสงครามโลกครั้งที่สอง แนวคิดเรื่องความเป็นไทยเปลี่ยนศูนย์กลางจากสถาบันกษัตริย์ หันมาให้ความสำคัญกับพลเมือง โดยการสร้างวาทกรรมความเป็นคนไทยที่เน้นอุปนิสัย คือ เป็นคนที่มีศิลปะไทย รักอิสรภาพ มีนิสัยใจคอที่รักความก้าวหน้า มุมนะอุตสาหกรรมขยันหมั่นเพียร มีความสามัคคี แต่ไม่ขัดแย้งกับฐานคติเรื่องการจงรักภักดีต่อกษัตริย์และนับถือศาสนาพุทธ เมื่อเข้าสู่สงครามเย็น ความหมายของความเป็นไทย กลับมารวมศูนย์ทางความคิดที่การมีความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ เน้นย้ำว่าคนไทยต้องรู้ที่ต่ำที่สูง ไม่เบียดเบียนกัน รักการปกครองแบบไทย พูดภาษาไทย รู้วรรณคดีไทยและศิลปะไทย มีขนบธรรมเนียมและประเพณีแบบไทย พ.ศ. 2558 รัฐบาลนำแนวคิด “2015 Discover Thainess” (ปีทองเที่ยววิถีไทย) มาเป็นจุดเด่นการตลาดของการท่องเที่ยวประเทศไทย (ทีมงานโลก 360 องศา, 2558; อภิชนม์ สัจจะพัฒนกุล, 2561)

ความเป็นไทย แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ความเป็นไทยที่เป็นรูปธรรมหรือความเป็นไทยเชิงประจักษ์และความเป็นไทยที่มีลักษณะเป็นนามธรรมหรือความเป็นไทยทางใจ ความเป็นไทยทางวัตถุ ได้แก่ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เช่น ผ้าถุง ผ้าซิ่น โจงกระเบน สถาปัตยกรรม เช่น เรือนไทย เครื่องมือ เครื่องใช้ เช่น โถ คราด กระบุง ของเล่น เช่น ทรายกระรอก สะบ้า งานศิลปะต่างๆ เช่น เครื่องดนตรีไทย เพลงไทย เป็นต้น รวมถึงลักษณะทางพฤติกรรมทางกายและการพูด เช่น ความสุภาพอ่อนน้อม อ่อนน้อมถ่อมตน รักความสงบ ประณีประนอม เป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส ส่วนความเป็นไทยทางใจ เช่น เรื่องค่านิยมที่ทำให้คนไทยไม่เคร่งครัด ความเชื่อต่างๆ

ความเป็นไทยที่เป็นที่รู้จักในต่างประเทศ เช่น อาหารไทย การนวดไทย(ทีมงานโลก 360 องศา, 2558; อภิชนม์ สัจจะพัฒนกุล, 2561) ผ้าไทย และมวยไทย เป็นต้น (กนกวรรณ เกิดผลานันท์, 2564) เอกลักษณ์ความเป็นไทยยังแบ่งออกได้เป็นแต่ละภาค ความเป็นไทยของภาคอีสาน เช่น การทอผ้า หมอลำ อาหารอีสาน ความเป็นไทยของภาคเหนือ เช่น เครื่องเงิน เครื่องเงิน ร่มบ่อสร้าง เสื้อหม้อฮ่อม อาหารภาคเหนือ ความเป็นไทยของภาคใต้ เช่น ผ้าบาติก สวนยาง อาหารท้องถิ่นภาคใต้ ดังนั้นในนิยามความหมาย ไทย ความเป็นไทย ที่เนื่องด้วยรัฐ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จึงเป็นการประกอบสร้างภายใต้ความเชื่อ และการยอมรับร่วมกันของสมาชิกในสังคม ที่เนื่องด้วยความเป็นรัฐไทยและความเป็นไทยดังปรากฏนับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน

คนไทยในสหรัฐอเมริกา ประวัติและพัฒนาการ

จากหลักฐานที่สืบค้นได้เบื้องต้นมีข้อมูลว่าคนไทยที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกาคนแรกคือ แผลดสยาม “อิน-จัน” ซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกาเมื่อ พ.ศ.2373 โดยอาศัยอยู่ที่รัฐนอร์ทแคโรไลนา และใช้ชื่อสกุลว่า “บังเกอร์” (Bunker) ซึ่งลูกหลานของแผลดสยามนี้ก็ใช้นามสกุลว่า บังเกอร์ จนกระทั่งปัจจุบัน ในส่วนนักเรียนไทยคนแรกๆ ที่ไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกาคือ เทียนฮี้ ซึ่งเข้ามาในสหรัฐอเมริกาพร้อมกับมิชชันนารีชาวอเมริกัน และสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยแพทยที่นิวยอร์ก ในปี พ.ศ. 2414 และเทียนฮี้ก็เป็นบิดาของอดีตนายกรัฐมนตรีของไทยคือ พจน์ สารสิน นอกจากนี้ข้อมูลที่พบให้ข้อมูลว่า ระหว่าง พ.ศ. 2504-2513 คนไทยตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกาประมาณ 5, 000 คน พ.ศ. 2514-2523 คนไทยตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกาประมาณ 44, 000 คน พ.ศ. 2524-2533 คนไทยตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกาประมาณ 64, 400 คน ในปี พ.ศ. 2536 คาดว่ามีชาวอเมริกันเชื้อสายไทยตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกาอยู่ประมาณ 120, 000 คน ชุมชนชาวอเมริกันเชื้อสายไทยที่ใหญ่ที่สุดในสหรัฐอเมริกายุ่ที่เมืองลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย โดยอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในย่านไททาวน์ โดยในปี 2545 ประมาณการว่ามีชาวอเมริกันเชื้อสายไทยกว่า 80, 000 คนอาศัยอยู่ในเมืองลอสแอนเจลิส นอกจากลอสแอนเจลิสแล้ว ชาวอเมริกันเชื้อสายไทยยังอาศัยอยู่ในอีกหลายเมือง เช่น มินนิโซตา คิวิน นิวยอร์ก แดลลัส-พอร์ตเวิร์ท อ่าวซานฟรานซิสโก เฟรสโน และแซคราเมนโต จากข้อมูล สถาบันนโยบายการย้ายถิ่น (Migration Policy Institute) ของสหรัฐอเมริกา ให้ข้อมูลที่สามารสืบค้นได้พบว่า (1) จำนวนประชากรสหรัฐอเมริกาที่เกิดในประเทศไทย (Foreign-Born Population) (2) จำนวนผู้ได้รับอนุญาตใหม่ ให้มีสิทธิอาศัยและทำงานอย่างถาวรในสหรัฐอเมริกา (Permanent Resident) (3) จำนวนผู้ที่ได้เป็นพลเมืองสหรัฐอเมริกา (Citizenship) นำเสนอได้ดังตาราง

ตาราง 1 ข้อมูลเกี่ยวกับคนไทยที่เกิดในสหรัฐอเมริกาและการตั้งถิ่นฐาน

(1) จำนวนประชากรไทยในสหรัฐอเมริกา (Thai-Born Population)		(2) จำนวนผู้ได้รับอนุญาตใหม่ ให้มีสิทธิอาศัยและทำงาน อย่างถาวรในสหรัฐอเมริกา (Permanent Resident)		3. จำนวนผู้ที่ได้เป็นพลเมืองสหรัฐอเมริกา (Citizenship)	
ปี (ค.ศ.)	จำนวน (คน)	ปี (ค.ศ.)	จำนวน (คน)	ปี (ค.ศ.)	จำนวน (คน)
2000	169, 801	2000	3, 753	2000	5, 197
2006	186, 526	2001	4, 245	2001	4, 088
2007	195, 948	2002	4, 144	2002	4, 013
2008	199, 075	2003	3, 126	2003	3, 636
2009	203, 384	2004	4, 318	2004	3, 779
2010	222, 759	2005	5, 505	2005	4, 314
2011	239, 942	2006	11, 749	2006	4, 583
2015	295, 000	2007	8, 751	2007	4, 438
2019	343, 000	2008	6, 637	2008	6, 930
		2009	10, 444	2009	4, 962
		2010	9, 384	2010	4, 112
		2011	9, 962	2011	5, 299
		2012	9, 459	2012	6, 585
		2013	7, 583	2013	5, 544
		2014	6, 197	2014	4, 805
		2015	7, 502	2015	5, 213
		2016	7, 039	2016	5, 211

ที่มา: Wikipedia (2022)

จากข้อมูลที่ยกมาบางส่วน สามารถนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบ ยืนยันต่อจำนวนประชากรไทย ซึ่งจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในรอบ 10 ปี แต่อย่างน้อยเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า พัฒนาการของคนไทย กับการเป็นชุมชนคนไทยในสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นไปด้วย สถิติทั้งหมดสามารถบ่งบอกถึงพัฒนาการของคนไทย กับการประกอบสร้างความเป็นไทยผ่านความเป็นคนไทย และการเติมคนเข้าไปในชุมชนอย่างต่อเนื่อง (Clark County, Nevada; Cook County, Illinois; Tarrant County, Texas; Orange County, California; San Bernardino County, California; San Diego County, California; San Francisco, California; Fresno, California; Sacramento, California; King County, Washington; Fairfax County, Virginia; Philadelphia, Pennsylvania; Albuquerque, NM; Queens, New York; Madison, Wisconsin; Seattle, Washington; and Montgomery County, Maryland) มีข้อมูลว่าใน Los Angeles, California เป็นชุมชนใหญ่สุดของคนไทยในสหรัฐอเมริกา ที่มีข้อมูลว่าใน ค.ศ.2002 มีคนไทยราวประมาณ 80, 000 คน และใน ค.ศ.2010 มีคนไทยในสหรัฐอเมริการาว 237, 629 และใน ค.ศ.2019 มีคนไทยราว 343, 000 คน และกว่า 67, 707 อยู่อาศัยใน California เป็นต้น

ความเป็นไทยผ่านระบบจิตทางศาสนาในสหรัฐอเมริกา

ผู้เขียนใช้คำว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทย เพราะได้เข้าร่วมสังเกตชุมชนในพื้นที่อย่างน้อย 2 ชุมชนผ่านวัดไทยในแทมปา (วัดมงคลรัตนาราม) แคลิฟอร์เนีย (วัดพระธาตุตอดยสุเทพ) ซึ่งจะมีคนจากหลากหลายชาติพันธุ์ทั้งเขมร ลาว เวียดนาม อินเดีย แมกซิโก จีน สเปน เป็นต้น มาร่วมกิจกรรมทั้งในเชิงของการเที่ยวชมวัฒนธรรม รู้จักคนไทยแล้วมาร่วมงาน และมาสัมผัสรสชาติอาหารไทยก็ตาม แต่จากการสำรวจข้อมูลของกลุ่มคนไทยในสหรัฐอเมริกา พบว่ามีข้อมูลเกินกว่า 343, 000 คน (ค.ศ.2019) ทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อเทียบจำนวนอาจใช้คำว่าเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศกลุ่มใหญ่ก็คงไม่ผิด แต่ทั้งหมดคือการประกอบสร้างร่วมกันระหว่างความอเมริกันในสหรัฐอเมริกา เมื่อไปสัมผัสความเป็นไทยในวิถีไทยที่วัด สะท้อนคิดได้ประการหนึ่ง คือการประกอบรวมความเป็นไทยผ่านสถาบันกษัตริย์ ที่ได้กฐิน กับ ความเป็นรัฐ ผ่านกฐินพระราชทานมารวมกัน ทำให้การสถาปนาความเป็นสถาบันกษัตริย์ในแบบไทย ผ่านงานพิธีกฐินพระราชทาน ซึ่งในข้อเท็จจริงกฐินเป็นพิธีกรรมสังฆกรรมในพระพุทธศาสนา ว่าด้วยเรื่องการบริหารทรัพยากรผ้าแก่สมาชิกสงฆ์ในการอยู่ร่วมกัน แต่แนวคิดในเรื่องกฐินพระราชทาน ได้มีการประกอบสร้างความเป็นไทยและสถาบันกษัตริย์ผ่านพิธีกรรมดังกล่าวเข้าไปด้วยจึงสะท้อนความเป็นไทยในแบบไทยได้ (Thai-ness) หากนำแนวคิดในเรื่องการ การดำรงรักษาวัฒนธรรมไทย จะพบว่าการดำเนินแนวทางดังกล่าวจะมีลักษณะที่ประกอบด้วย (1) การสะสม สามารถทำได้ทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านประเพณี วรรณกรรม ศิลปะ ศีลธรรม คุณธรรม และเทคโนโลยีต่าง (2) การสืบต่อทางวัฒนธรรม เป็นเรื่องของการเรียนรู้จากบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้สิ่งที่ดีจากบรรพบุรุษ (3) การปรับปรุงและการเผยแผ่วัฒนธรรม ต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและเพื่อเผยแผ่ ดังนั้นจากแนวคิดนี้การผสมรวมและสร้างรวมทั้งเผยแผ่วัฒนธรรม จึงเป็นลักษณะร่วมในประเด็นของความเป็นคนไทยในสหรัฐอเมริกา ที่ผสมรวมระหว่างพื้นที่ถิ่นที่กำเนิดกับที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ ประกอบรวมผสมรวมจนกลายเป็นวิถีไทยในสหรัฐอเมริกา

ภาพที่ 2 แนวปฏิบัติกฐินพระราชทานในสหรัฐอเมริกา แนวคิดประกอบความเป็นรัฐในสหรัฐผ่านวิถีทางศาสนา
ที่มา: ภาพโดยผู้เขียน 14 พฤศจิกายน 2564

ในงานศึกษาของ ฟิร พงศ์พิพัฒน์พันธุ์ (2556) ที่สะท้อนคิดผ่านการศึกษาความเป็นไทยดังที่ปรากฏในข้อเขียน
ข้อสังเกตกรณี “พระธรรมทูตไทย” ในอเมริกา ที่สะท้อนคิดออกมาเป็น

พระธรรมทูตไทยส่วนใหญ่การไม่ได้มีส่วนร่วมปฏิสัมพันธ์กับชุมชนอเมริกัน แต่กลับขลุกอยู่กับ
ชุมชนไทยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งความเป็นอยู่ในลักษณะดังกล่าว ไม่น่าจะถือว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์การเผยแผ่
พระสัทธรรมในต่างประเทศ แม้ข้อดีจะเป็นในแง่การเผยแผ่และอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย แต่เป้าประสงค์หลัก
ในการนำเสนอหลักพุทธธรรมต่อชุมชนอเมริกันได้ถูกเบี่ยงเบนออกไปเหลือแค่แว้งแคบๆ คือ ในชุมชนไทย-
ลาวเท่านั้น ขณะที่การเผยแผ่ศาสนาของชาวพุทธฝ่ายวัชรยานได้ผลมากกว่า เพราะเข้าถึงชุมชนอเมริกัน

ในงานของ อารีย์ เกาะเต็น และ กฤษฎา นันทเพ็ชร (2561) การพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์ปฏิบัติธรรม ใน
ประเทศสหรัฐอเมริกา สะท้อนคิดเสนอมุมมองไว้ว่า

พระพุทธศาสนาเริ่มเผยแผ่เข้าสู่สหรัฐอเมริกาเมื่อประมาณพ.ศ. 2424 โดยพันเอก เอช. เอส.
ออลคอตต์ ได้แต่งหนังสือชื่อปูจฉาวิสัยชนาทางพระพุทธศาสนา (Buddhist Catechism) ขึ้นเผยแผ่แต่คน
ยังไม่ได้ให้ความสนใจเท่าใดนัก จนกระทั่งในพ.ศ. 2436 อนาคติก ธรรมปาละพุทธศาสนิกชาวลังกาได้เดิน
ทางเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา จึงเริ่มมีผู้นับถือพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ซึ่ง
ส่วนใหญ่จะเป็นชาวจีนและชาวญี่ปุ่นเท่านั้น ในพ.ศ. 2504มหาวิทยาลัยวิสคอนซินได้เปิดการสอนหลักสูตร
พุทธศาสตร์ ขึ้นในระดับปริญญาเอก และต่อมาในปี พ.ศ. 2518 จึงได้ตั้งมหาวิทยาลัยพุทธธรรมขึ้นในรัฐ
แคลิฟอร์เนีย โดยเปิดสอน สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาเอก ซึ่งการเผย
แผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกานั้น จัดว่ามีความสมบูรณ์ทุกประการ เช่น การจัดปาฐกถา การอภิปราย
สนทนาธรรม สัมมนาทางวิชาการ การจัดอบรมทางพระพุทธศาสนาภาคฤดูร้อน เปิดโรงเรียน
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์การแสดงพระธรรมเทศนา การบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ประเทศสหรัฐอเมริกามีกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาแพร่หลายและกว้างขวาง
ที่สุด เพราะมีชาวไทยและชาวเอเชียที่นับถือพระพุทธศาสนาอยู่กระจัดกระจายตามรัฐต่างๆ ใน
สหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมากไม่ต่ำกว่า 600, 000 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวเอเชียที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใน
สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะคนไทยที่อยู่กันหนาแน่นในบางเมือง เช่นลอสแอนเจลิสซานฟรานซิสโกชิคาโกเป็น
ต้น ก็ได้ร่วมกันจัดตั้งวัดไทยขึ้นในชุมชนของตน เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเป็นแหล่งที่ใช้พบปะ
สังสรรค์กันระหว่างชาวพุทธในลักษณะกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน มีความรู้ มีความประพฤติดี

(Peuchthonglang, 2018) วัดไทยในสหรัฐอเมริกาจึงมีกระจายอยู่ตามรัฐต่างๆ และเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของไทย ได้แก่ การเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และภาคฤดูร้อนให้เด็กๆ ลูกหลานไทยที่เกิดเติบโตในสหรัฐอเมริกาได้เรียนรู้พระพุทธศาสนาภาษาไทยที่มีความสนใจในพระพุทธศาสนาเข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย

ในข้อเขียนนี้อาจนิยามได้ว่าความเป็นไทย ดังปรากฏในงานของ Wendy Cadge & Sidhorn Sangdhanoo (2006) ในงานศึกษาเรื่อง Thai Buddhism in America: an historical and contemporary overview ที่ศึกษาเกี่ยวกับประวัติและพัฒนาการของพุทธศาสนาไทยในอเมริกาตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1970 ถึงปัจจุบัน ที่ผู้วิจัยใช้เวลาเกือบสองปีในการเก็บข้อมูลจากเจ้าอาวาสวัดไทยในอเมริกา 87 แห่ง ที่เน้นผู้นำ ผู้เข้าร่วม และกิจกรรมของวัดไทยพุทธในสหรัฐอเมริกา ในหลายมิติกับการกำลังปรับตัวในบริบทของอเมริกา ที่ผู้วิจัยได้สะท้อนคิดออกมาว่า

พระภิกษุมาในอเมริกานั้นแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่เกิดในประเทศไทย บวชมาตั้งแต่เด็กหรือผู้ใหญ่ก่อนที่จะมาที่อเมริกา ทุกคนได้รับการอบรมและอาศัยอยู่ที่วัดในประเทศไทย มีความรู้สำเร็จการศึกษาปริญญาในระดับต่างๆ พระภิกษุบางรูปที่มายังสหรัฐอเมริการั้งแรกในทศวรรษ 1970 ทำเช่นนั้นเพราะรู้จักคนที่อพยพเข้ามาและต้องการช่วยสร้างวัด ต่อมาส่วนใหญ่มาเพราะบางวัดต้องการพระเพิ่มหรือเพราะพระปัจจุบันกำลังจะกลับประเทศไทย กระบวนการที่พระภิกษุแต่ละคนเดินทางมายังสหรัฐฯ ยังคงไม่เป็นทางการมากกว่าที่เป็นทางการ เมื่อเจ้าอาวาสหรือหัวหน้าภิกษุในอเมริกามีที่สำหรับภิกษุ เขาให้เพื่อนร่วมงานในสหรัฐอเมริกาและไทยทราบถึงความจำเป็น จากนั้นพระจะถูกเลือกอย่างไม่เป็นทางการจากวัดในประเทศไทยหรือจากวัดอื่นในอเมริกา ในบรรดาเจ้าอาวาสที่สัมภาษณ์ สิบคนเคยอาศัยอยู่ที่วัดอื่นในอเมริกาก่อนที่จะมาที่วัดปัจจุบัน พระภิกษุที่มาจากประเทศไทยส่วนใหญ่เคยผ่านโครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตทั้งในฝ่ายคณะสงฆ์มหานิกายและธรรมยุต และเมื่อมาอยู่ในสหรัฐอเมริกาก็อยู่ตามวัดของแต่ละนิกาย โดยวัดจะอยู่ภายใต้การดูแลของสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา การอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศก่อนที่จะมาสหรัฐอเมริกา จะมีโครงการฝึกอบรมการสวดมนต์ภาษาอังกฤษและวัฒนธรรมตะวันตกเป็นเวลา 80 วันก่อนได้รับหนังสือเดินทางและได้รับอนุญาต ที่จะออกจากประเทศไทย คณะธรรมยุตจัดให้มีการปฐมนิเทศพระภิกษุสองเดือนก่อนออกเดินทาง ซึ่งรวมถึงการฝึกคอมพิวเตอร์ และอื่นๆ

ในงานวิจัยได้สะท้อนคิดออกไปว่า นอกเหนือจากความเป็นคนไทย วัดไทยแล้ว ในกลุ่มวัดในสหรัฐอเมริกาก็ยังมีข้อยกเว้นโดยผู้วิจัยได้สะท้อนคิดว่า

เจ้าอาวาสวัดเมตตา วัดธรรมยุตใกล้ซานดิเอโก เป็นข้อยกเว้นที่น่าสนใจ เขาเป็นคนผิวขาวที่เกิดในอเมริกา ท่านสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยโอเบอร์ลินก่อนที่จะมาประเทศไทยในทศวรรษ 1970 โดยได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุและฝึกสมาธิเป็นเวลาหลายปีภายใต้การแนะนำของพระอาจารย์เฟื่อง โชติโก (พระครูญาณวิศิษฐ์ , พ.ศ. 2458-2529) พระกรรมฐานวัดป่าในประเทศไทย เขากลับมายังสหรัฐอเมริกาและในปี 2534 เริ่มช่วยเหลืออยู่อาศัยในวัดเมตตา จนกระทั่งได้เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสวัดใน พ.ศ. 2536 ในสมัชชาสงฆ์ไทยในปี พ.ศ. 2543 มีพระภิกษุที่ไม่ใช่ชาวไทยจำนวน 10 รูป

นอกจากนี้ในงานวิจัยยังสะท้อนว่าพุทธศาสนาแบบไทยในสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะวัดมงคลรัตนารามเกิดขึ้นโดยสตรีที่เป็นทหารอเมริกัน (Padgett, Douglas W. 2002) หรือยังพบความเชื่อมโยงของวัดไทยกับประเทศไทยผ่านระบบนิกายพระพุทธศาสนาในประเทศไทย (Swearer, Donald K. 1995; Jackson, A. Peter. 1989) ซึ่งผู้เขียนคงสะท้อนให้เห็นว่า “ความเป็นไทย” ยังคงเชื่อมต่อและประกอบสร้างเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนคนไทยในสหรัฐอเมริกาด้วย ที่ไม่สามารถแยกออก

ได้ระหว่างความเป็นไทยในแบบเดิม กับความเป็นไทยในพื้นที่สากลที่ผ่านกระบวนการปรับตัวและหลอมสร้างขึ้นมาใหม่แล้ว จึงทำให้การประกอบสร้างความเป็นไทยจึงจำกัดและอยู่ในพื้นที่เฉพาะนั้นที่รวมเรียกว่า การประกอบสร้างความเป็นไทยโดยมีฐานของวัด พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นต้นแบบ

ประเด็นน่าสนใจตรงที่สำนึกความเป็นไทย ผ่านการประกอบสร้างความเป็นไทย ผ่านแนวคิดในเรื่องความเป็น “รัฐ” แบบไทย ที่มีสถาบันชาติ อันหมายถึงรัฐชาติของความเป็น “คนไทย” ที่ขอบเขตประเทศและเขตแดนที่ชัดเจนผ่านธงไทย ผสมกับวิถีทางศาสนา ความเชื่อประกอบรวมเรียกว่ารัฐไทย (สมัยใหม่) ยืนยันอัตลักษณ์ความเป็นไทยด้วยภาษา (ไทย) ดนตรี (ไทย) อาหาร (ไทย) และศาสนา (พุทธ) รวมไปถึงการประกอบสร้างผ่านสถาบันกษัตริย์ หรือกษัตริย์กับการกู่บ้านกอบเมือง ดำรงเอกราชรักษาชาติไทยไว้จนเป็นปึกแผ่น และเป็นสัญลักษณ์กลางรวมใจไทย ทั้งประกอบรวมเป็นกฐินพระราชทาน ที่ผู้เขียนเข้าร่วมในครั้งนี้นี้จึงมีองค์ประกอบ ที่คนไทยในสหรัฐอเมริกา ร่วมกันประกอบสร้าง ภายใต้แนวคิด “กฐินพระราชทาน” เป็นการประกอบสร้างความเป็นรัฐไทย ผ่านความเป็นไทยในสหรัฐอเมริกาดังปรากฏ

การประกอบสร้างความเป็นรัฐไทยในพิธีกรรมที่สหรัฐอเมริกา

สัญลักษณ์ความเป็นไทยผ่านวิถีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประกอบสร้างร่วมกันจนกระทั่งกลายเป็นวิถี หรือรูปแบบ ซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นพฤติกรรมเชิงสังคมแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิต ผ่านวิถีดนตรี อาหาร ศาสนา ความเชื่อรัฐไทย กษัตริย์ไทย สะท้อนความเป็นไทย เช่น การพูดภาษาไทย การกินอาหารไทย และยังคงความเป็นไทย ผ่านวิถีการดำเนินชีวิต ผู้เขียนได้เข้าไปสัมผัสความเป็นไทยของชุมชนคนไทยในสหรัฐอเมริกา เช่น การไปเยือนยังวัดไทยเอลเอ วัดมงคลรัตนาราม วัดพระธาตุตอดสุเทพ วัดป่าธรรมชาติลาพวนต์ หากไม่คิดอะไร จะเห็นว่าภาพลักษณ์ของวัด วิถีของวัด ประหนึ่งเป็นการยกวัดไทย วิถีแบบไทยมายังสหรัฐอเมริกาทั้งหมด เมื่อส่งรูปภาพให้ใครดูในประเทศไทย ก็มักจะบอกว่าวัดแห่งใดในประเทศไทย ด้วยสถาปัตยกรรมแบบไทย วิถีแบบไทย อาหารแบบไทย และอาหารไทย จนกลายเป็นว่า เป็นการประกอบสร้างความเป็นไทยในต่างแดนที่สะท้อนถึงความต่างทางวัฒนธรรม ถามว่าผิดหรือถูกอย่างไร ไม่ได้ต้องการบอกอย่างนั้น แต่ต้องการสื่อถึงความเป็นไทยที่น่าติดต่อไป การพยายามรักษาและการประกอบสร้างร่วมกับวิถีบางประการในท้องถิ่นนั้นๆ รวมไปถึงการดำเนินกิจกรรมเชื้อเชิญหรือดึงคนอื่นๆ ที่ไม่ใช่คนไทยในฐานะมาจากแผ่นดินแดน มาเที่ยวท่องเที่ยวและมาดำเนินการประกอบรวมเป็นส่วนเดียวกันแต่ก็ยังเห็นกลิ่นอายและความเป็นไทยในสหรัฐอเมริกานานกระทั่งปัจจุบัน

อาจมีผู้เห็นต่างว่า “ผิด” ตรงไหนที่คนไทยเมื่อไปอยู่แห่งใดแล้ว รวมตัวกันเป็นชุมชนจะยังคงยึดยืนอยู่กับ “วิถีทางวัฒนธรรม” เดิม ในแบบชาวจีนโพ้นทะเล ในเกือบทุกประเทศในโลกนี้ หรือชุมชนอื่นๆ ที่นำวิถีทางวัฒนธรรมไปในพื้นที่ใหม่ ดินแดนใหม่ หรือประเทศใหม่ ซึ่งตรงนี้ไม่ได้ผิดอะไร เช่นชุมชนชาวจีนเยาวราชในประเทศไทย ชุมชนชาวจีนในสิงคโปร์ หรือสหรัฐอเมริกาเองก็ตาม แต่ทั้งหมดเป็นการประกอบสร้างที่แข็งแกร่งไม่เปลี่ยนแปลง หรืออาจถูกภาวะกลืนกลายจนกระทั่งกลายเป็นการผสมผสานในแบบชุมชนเวียดนามในประเทศไทย ซึ่งยังคงเหลือเป็นวัดในฝ่ายอัครนิกาย ที่เวียดนามไม่สามารถพูดเวียดนามได้ แต่เหลือวัดไว้เป็นเอกลักษณ์เป็นต้น แต่ในส่วนของความเป็นไทยในสหรัฐอเมริกา กระบวนการประกอบสร้างยังคงแข็งแกร่ง และเป็นส่วนผสมที่สำคัญทำให้เกิดความเชื่อมโยง จนกลายเป็นปฏิสัมพันธ์ทางบวก ให้เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสามารถจำแนกออกมาได้ คือ

1. ประเพณีกฐินพระราชทาน สัญลักษณ์ที่เนื่องด้วยความเป็นสถาบันกษัตริย์ไทย กับคนไทย ที่เป็นการผสมผสานระหว่างธรรมเนียมในพระพุทธศาสนา กับ การคงอยู่ของสถาบันกษัตริย์เป็นการผสมรวมระหว่างสถาบันกษัตริย์ที่ประกอบ

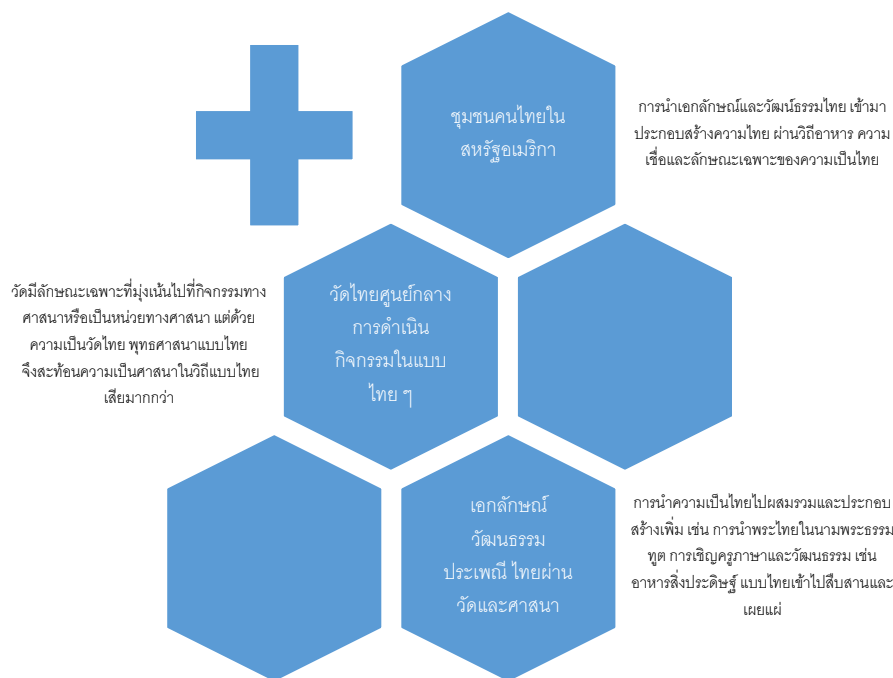
สร้างขึ้นมามีผลหลังความเป็นรัฐไทย และในเวลาเดียวกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างรัฐไทย คนไทย และพระพุทธศาสนา (พระครูวิเทศกัลยาณธรรม, 2564)

2. วัดกับการดำรงอัตลักษณ์ไทย วัดที่เข้าไปภายในหลังคนไทยจนกระทั่งเป็นชุมชนและมีการก่อตั้งวัดในภายหลัง ได้มีการนำวิถีทางวัฒนธรรมไปผสมด้วย เช่น เรียนภาษาไทย รำไทย จัดร้านอาหารไทย ภาพลักษณ์ของความเป็นไทย ถูกกำหนดให้มีขึ้นโดยวัดเป็นศูนย์กลางเชื่อมประสาน โดยมีพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ชาวพุทธ และเครือข่ายเป็นจุดเชื่อมโยงให้เกิดการขับเคลื่อนความเป็นไทยสู่สาธารณะ (พระครูวิเทศกัลยาณธรรม, 2564; พระมงคลรัตนวิเทศ, 2564; พระปลัดธนา ชินทตโต, 2564; พระสมุห์สมพงษ์ สมวิโส, 2564)

3. พลังทางบวกจากวิถีวัฒนธรรม วัดไทยในสหรัฐอเมริกา จัดเป็นหน่วยทางวัฒนธรรมเสียมากกว่าการเป็นหน่วยทางศาสนา ที่เรียกว่าพระพุทธศาสนาแบบไทย แต่อีกนัยหนึ่งเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงศาสนาแบบไทย อาหารไทย ดนตรีไทย ภาษาไทย ประเทศไทย และชุมชนคนไทยเป็นสำคัญเสียมากกว่า (พระครูวิเทศกัลยาณธรรม, 2564; พระมงคลรัตนวิเทศ, 2564; พระปลัดธนา ชินทตโต, 2564; พระสมุห์สมพงษ์ สมวิโส, 2564; พระครูปลัดสงวน วิสุทธิญาณ, 2564; พระมหาประทวน ธมมรภิโต, 2564) ส่วนดีตรงนี้จะจึงเป็นพลังทางบวก ที่อาจเชื่อมโยงกับประเทศไทยได้ว่า เป็นจุดเชื่อมที่สะท้อนเอกลักษณ์ทำให้เกิดความเชื่อมโยง จนกลายเป็นจุดเชื่อมระหว่างภาพลักษณ์ คนไทยในต่างแดน จึงเป็นภาพจำและตัวแทนทางวัฒนธรรมในต่างแดน ซึ่งมีทั้งส่วนดีคือภาพจำเพื่อเชื่อมกับคนไทย และภาพที่จะทำให้เกิดการไปสัมผัสในพื้นที่ทางวัฒนธรรม เช่น หลายแห่ง มีคนมาขอถ่ายรูปหนึ่งภาพลักษณ์ของนักบวชเป็นการสื่อสารทางวัฒนธรรมและศาสนา (ที่สนามบิน LA) บางคนเข้ามาถามว่ามาจากประเทศไหน ตอบไปว่าประเทศไทยก็จะพูดต่อไปว่าได้ยินว่าประเทศไทยสวย ธรรมชาติมาก เป็นภาพลักษณ์ที่สะท้อนทำให้เกิดความเชื่อมโยงกับประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ภาพลักษณ์ของวิถีไทยผ่านอัตลักษณ์เชิงชาติพันธุ์จึงทำให้เกิดคำถามต่อไปว่า พลัง “ละมุน” (Soft Power) ที่เกิดจากวัฒนธรรมและวิถีทางศาสนานับว่าเป็นความสำคัญและเป็นความจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างหลากหลายในช่วงเริ่มต้นอาจดูยากลำบาก แต่ในที่ปรากฏเป็นพลังเสริมในการทำงานร่วมกันได้ ระหว่างวัฒนธรรมและวัฒนธรรม ทำให้เกิดมิติทางวัฒนธรรมร่วมกัน แต่อีกนัยเป็นการ “สร้างความเป็นไทย” ผ่านกลืนพระราชทาน ที่กลืนเป็นพิธีบัญญัติทางวินัย ที่เนื่องด้วยพิธีกรรมและผ้า แต่ในทางพุทธศาสนา ได้กลายเป็นกลไกร่วมของการ “ประกอบสร้าง” ความเป็น “ไทย” รวมทั้ง “รัฐไทย” ที่เอกลักษณ์เป็น “สถาบันกษัตริย์” ที่ทำหน้าที่ต้องอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา ตามบทบาทหน้าที่ของกษัตริย์ไทยภายใต้แนวคิด “กษัตริย์ผู้ทรงธรรม” (ทศพิธราชธรรม) ที่ต้องมีบทบาทดังนั้นกลืนในประเทศไทย จึงผสมรวมกับสถาบันกษัตริย์ในส่วนของการรักษาราชอำนาจ แต่อีกนัยหนึ่งกลืนพระราชทานในครั้งนั้น ก็ได้ถูกส่งต่อในความเป็นราชสำนัก หรือสถาบันกษัตริย์ สู่ชุมชนคนไทยในต่างประเทศ เป็นกลืนพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาและเกาะเกี่ยวอยู่กับรัฐ และราชสำนัก ผ่านคำว่ากลืนพระราชทาน ซึ่งเป็นการประกอบสร้างภายใต้แนวคิด ความเป็นไทยที่ผสมรวมระหว่างอำนาจรัฐ การใช้อำนาจกษัตริย์ผ่านความเป็นรัฐ และผสมรวมออกมาเป็นการรักษาราชอำนาจรัฐ กษัตริย์ ร่วมกับความ เป็นไทย “ภายใต้การประกอบสร้าง” ทำให้เห็นพิธีกรรมกลืนพระราชทานในคราวนี้ เป็นไทย รัฐไทย และกษัตริย์แบบไทยในคราวนี้ด้วย

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

การนำความเป็นไทยไปผสมรวมและประกอบสร้างเพิ่มโดยมีฐานของวัดและพระพุทธศาสนาแบบไทยเป็นกลไกหลัก โดยมีชุมชนคนไทยที่เป็นส่วนผสมโดยมีประสบการณ์และความรับรู้เดิมเป็นฐานในการดำเนินการและขับเคลื่อน เช่น การนำพระไทยในนามพระธรรมทูต การเชิญครูภาษาและวัฒนธรรม เช่น อาหารสิ่งประดิษฐ์ แบบไทยเข้าไปสืบสานและเผยแพร่ จนกลายเป็นเอกลักษณ์ไทยแบบไทยโดยคนไทยในวัดไทยในสหรัฐอเมริกา

บทสรุป

การประกอบสร้างความเป็นรัฐไทยในแบบไทยคือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ที่ถูกประกอบสร้าง จึงมีความหมายเป็นพลังค้ำยันความเป็นรัฐชาติแบบไทย ที่ในประเทศไทยเอง กำลังตั้งคำถามต่อประเด็นดังกล่าวว่าจริงๆ แล้วรัฐชาติแบบไทยที่มีพระมหากษัตริย์แบบไทย ควรเป็นแบบเดิม อนุรักษ์ไว้ หรือควรปรับตัวภายใต้บริบทใหม่ ที่ถูกเรียกร้องในประเทศไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน คงไม่มีคำตอบ แต่เป็นการสะท้อนคิดภายใต้กลิ่นพระราชนานทั้งสองแห่ง ต่อการประกอบสร้างความเป็นไทย รัฐชาติแบบไทย เพราะผู้เขียนเคยไปร่วมงานกฐินในแบบกัมพูชาระหว่างใช้ชีวิตในประเทศกัมพูชา ซึ่งมีฐานจากพุทธเถรวาทเหมือนกัน แต่ไม่ได้ประกอบสร้างความเป็นรัฐในแบบไทยอย่างที่ปรากฏในอดีตและเนื่องต่อปัจจุบัน ส่วนลาว พม่า และศรีลังกา ก็น่าจะเชื่อว่ามีเป็นแน่ แต่ทั้งหมดอิงอยู่กับหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ จะว่าด้วยเรื่องผ้า หรืออย่างใดก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง เป็นต้น และสะท้อนคิดเป็นแนวคิดต่อความเป็นรัฐชาติในแบบไทย สู่ความเป็นไทยใสแบบรัฐชาติ อย่างที่กำลังเกิดขึ้น และจะก่อให้เกิดความเป็นอย่างที่จะเป็นและน่าสนใจทีเดียว พร้อมกันนั้นในความเป็นรัฐชาติ ยังคงมีความน่าสนใจ ตรึงตรา ตรึงใจควรค่าแก่การจดจำด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ เกิดผลนันท์. (2564). “การทูตวัฒนธรรม” บอกความเป็นไทยมุมใหม่. สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2565. จาก <https://inews.bangkokbiznews.com/read/423081>.
- กฤษณก ลิ้มพัฒนานนท์ชัย. (2556). “พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อการก่อรูปของงานสถาปัตยกรรมแบบ “รักชาติ” ในรัชสมัย (พ.ศ. 2453-2468)”. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทีมงานโลก 360 องศา. (2558). ความเป็นไทยมีคุณค่า และสร้างมูลค่าได้ในต่างประเทศ. สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2565. จาก <https://www.posttoday.com/life/travel/358669>.
- ฉันทชนก มูลนิลา. (2561). กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นไทยและการรับรู้ภาพลักษณ์ความเป็นไทยของนักท่องเที่ยวชาวจีนผ่านสื่อสังคมออนไลน์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูปลัดสงวน วิสุทธินาโณ. (2564). วัดพระธาตุดอยสุเทพ. สัมภาษณ์. 7 พฤศจิกายน 2564.
- พระครูวิเทศกัลยาณธรรม. (2564). วัดพระธาตุดอยสุเทพ. สัมภาษณ์. 7 พฤศจิกายน 2564.
- พระปลัดธนา ชินทนต์. (2564). วัดมงคลรัตนาราม แคมป์ป่า. สัมภาษณ์. 7 พฤศจิกายน 2564.
- พระมงคลรัตนวิเทศ. (2564). เจ้าอาวาสวัดมงคลรัตนาราม. สัมภาษณ์. 7 พฤศจิกายน 2564.
- พระมหาประทวน ธมมรชิต. (2564). วัดพระธาตุดอยสุเทพ. สัมภาษณ์. 7 พฤศจิกายน 2564.
- พระสมุห์สมพงษ์ สมวิโส. (2564). วัดมงคลรัตนาราม แคมป์ป่า. สัมภาษณ์. 7 พฤศจิกายน 2564.
- พีร์ พงศ์พิพัฒน์พันธุ์. (2556). ข้อสังเกตกรณี “พระธรรมทูตไทย” ในอเมริกา. สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2565. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/521562>.
- สมพร ขุนเพชร. (2558). การอ้างและพลวัตวัฒนธรรมพุทธศาสนา ของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย. อินทนิลทักษิณสาร, 10(1), 143-158.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2550). ประวัติศาสตร์วิถีดั้งเดิมเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทยของปัญญาชน (พ.ศ. 2435-2535). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อภิชนม์ สัจจะพัฒนกุล. (2561). มโนทัศน์ “ความเป็นไทย” ในวิชาสังคมศึกษา: การเปลี่ยนผ่านบนพื้นที่เชิงอำนาจในสังคมยุคหลังสมัยใหม่. วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน, 8(2), 221-245.
- อารีย์ เกาะเด่น และ กฤษณา นันทเพ็ชร. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์ปฏิบัติธรรม ในประเทศสหรัฐอเมริกา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, 6(4), 1448-1460.
- Eng Tola และ ปัญญาธิ สาลี. (2561). คำเรียกญาติของคนไทยเกาะกง ราชอาณาจักรกัมพูชา. วารสารช่อพะยอม, 29(2), 89-98.
- Jackson, A. Peter. (1989). *Buddhism, Legitimation, and Conflict: The Political Functions of Urban Thai Buddhism*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Padgett, Douglas W. (2002). The translating temple: diasporic Buddhism in Florida. In Prebish, Charles S. and Baumann, M. (Eds.). *Westward Dharma: Buddhism Beyond Asia*. (pp. 201 – 217). Berkeley: University of California Press.
- Swearer, Donald K. (1995). *The Buddhist World of Southeast Asia*. Albany: SUNY Press.

Wendy Cadge & Sidhorn Sangdhanoo. (2006). Thai Buddhism in America: an historical and contemporary overview. Retrieved 2 September 2022. from

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14639940500129421>.

Wikipedia. (2022). *Thai Americans*. Retrieved 2 September 2022. from

https://en.wikipedia.org/wiki/Thai_Americans.

